

KADERNOTA 2027

 GEMEENTE Berg en Dal

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Inleiding.....	3
Algemeen	3
Leeswijzer.....	4
Inhoudsrechten (disclaimer).....	4
Financieel perspectief.....	5
Programma Mens en Samenleving.....	9
Coalitieakkoord	9
Financiële ontwikkelingen en trends	9
Projecten in ontwikkeling.....	11
Formatie	11
Programma Leefomgeving, Duurzaamheid en Mobiliteit.....	13
Coalitieakkoord	13
Inhoudelijke ontwikkelingen en trends.....	13
Financiële ontwikkelingen en trends	14
Projecten in ontwikkeling.....	15
Formatie	17
Programma Economie, Werk & Inkomen.....	18
Coalitieakkoord	18
Inhoudelijke ontwikkelingen en trends.....	18
Formatie	19
Programma Bestuur, Dienstverlening en Veiligheid	20
Coalitieakkoord	20
Financiële ontwikkelingen en trends	20
Formatie	21
Overige thema's.....	22
Financiële kaders	23
Bijlagen	25
Raadsvoorstel.....	25

Inleiding

Algemeen

In de Kadernota 2027 zetten we de actuele beleidsmatige en financiële ontwikkelingen op een rij. Een belangrijke basis voor de kadernota is gelegen in het nieuwe coalitieakkoord 2026-2030 “Vol vertrouwen vooruit!”. Het nieuwe college legt de focus op de voortzetting van bestaand beleid en stelt nieuw beleid op als gewijzigde omstandigheden en inzichten dit nodig maken. De focus ligt echter op uitvoering geven aan bestaande en nieuwe plannen.

Het beeld is dat we een groot deel van deze plannen binnen de huidige begrotingsruimte kunnen uitvoeren. Een deel van de plannen leidt tot een incidentele of structurele uitzetting van de begroting. De plannen moeten de komende periode nog worden uitgewerkt. Daar waar al wel cijfers bekend zijn betreft dat, met uitzondering van de kosten voor een 5e fulltime wethouder (FMP 1.1) en het plan voor ondersteuning van Orientalis (FMP 1.2), slechts voorlopige ramingen. Om deze reden hebben we de financiële effecten van het coalitieakkoord nog niet verwerkt in deze kadernota.

Met het vaststellen van de Kadernota 2027 bepaalt de raad op hoofdlijnen de koers van het gemeentelijke beleid en de financiële middelen voor de komende jaren. Deze hoofdlijnen zijn de basis voor het opstellen van de Begroting 2027 en de Meerjarenbegroting 2028-2030.

Samen bouwen aan onze toekomst

Met deze kadernota leggen we de basis voor de begroting van 2027. We doen dat in een periode van grote en snelle veranderingen, zowel nationaal als wereldwijd. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder, de druk op de woningmarkt blijft hoog en de zorgvraag groeit door vergrijzing en personeelstekorten. Tegelijkertijd zorgen economische onzekerheid, geopolitieke spanningen en schommelingen in energieprijzen voor een onvoorspelbare financiële situatie.

Ook op lokaal niveau zien we deze ontwikkelingen terug. Gemeenten staan voor toenemende opgaven, terwijl de financiële ruimte onder druk staat. Het zogeheten ravijnjaar vanaf 2028, met een lagere algemene uitkering, komt dichterbij. Daarnaast zorgen landelijke ontwikkelingen, zoals hervormingen in de jeugdzorg en het sociaal domein, voor extra onzekerheid over middelen en verantwoordelijkheden.

Tegelijkertijd zien we in onze gemeente een sterke betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Initiatieven ontstaan van onderop, samenwerking wordt steeds vanzelfsprekender en dat biedt perspectief. Deze kracht van de samenleving vormt een belangrijke basis voor de toekomst.

De uitdagingen waar we voor staan zijn complex en raken meerdere domeinen tegelijk: van duurzaamheid en woningbouw tot sociale samenhang, bereikbaarheid en voorzieningen. Dit vraagt om integrale afwegingen en een duidelijke koers. In deze kadernota benoemen we de belangrijkste opgaven en schetsen we de richting voor de komende jaren.

We zijn trots op wat we samen met onze inwoners en partners hebben bereikt. Die positieve energie willen we vasthouden en versterken. We blijven bouwen aan een gemeente die groen, sociaal en inclusief is, waar iedereen kansen krijgt en waar we naar elkaar omzien. Tegelijkertijd erkennen we dat niet alles tegelijk kan. Keuzes zijn onvermijdelijk: investeren in de fysieke leefomgeving betekent ook afwegingen maken in sociale investeringen, en investeren in de toekomst vraagt om een sterke en wendbare organisatie.

Deze kadernota is dan ook geen eindpunt, maar een uitnodiging tot dialoog. Samen met u willen we richting geven aan een toekomstbestendig Berg en Dal. Een gemeente waar het goed wonen, werken en opgroeien is. Nu en in de toekomst.

Leeswijzer

De kadernota hebben we onderverdeeld in de volgende vier rubrieken.

Financieel perspectief	In het Financieel Meerjarenperspectief (FMP) staat een doorkijk wat we de komende jaren gaan doen. Daarbij staan ook, de daarbij behorende kosten en opbrengsten en het effect voor het begrotingssaldo.
Programma's	Er zijn 4 programma's. Per programma benoemen we de hoofdlijnen uit het coalitieakkoord en geven we ontwikkelingen en trends weer. We lichten hier ook de formatie en relevante thema's toe.
Financiële kaders	Bij 'financiële kaders' vermelden we de algemene uitgangspunten voor het opstellen van de begroting. En bij 'meerjarenperspectief' laten we het financieel totaalbeeld voor de komende 4 jaren zien.
Bijlagen	Als bijlage is het raadsvoorstel opgenomen.

Het raadsvoorstel en het raadsbesluit zijn opgenomen in de bijlagen. Klik hier om direct naar het raadsvoorstel te gaan.

- Een *minbedrag* betekent: nadelig of uitgaaf/investering; een *plusbedrag* betekent: voordelig of inkomsten
- Onze schrijfstijl proberen we kort en helder te houden en verwijst met 'elektronische links' naar de documenten die erbij horen.

Inhoudsrechten (disclaimer)

In de Kadernota 2027 maken we gebruik van informatie van derden. We hebben de Kadernota 2027 met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Gebruikers van deze stukken kunnen geen rechten ontleen aan of aanspraak maken op de juistheid en volledigheid van de inhoud. Ook aanvaarden wij geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die daardoor kan ontstaan.

Met vriendelijke groet,
college van burgemeester en wethouders

Financieel perspectief

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er als volgt uit:

		Bedragen x € 1.000			
		2027	2028	2029	2030
FMP in primaire begroting 2026		300	-2.304	-2.682	-2.682
<i>waarvan incidenteel</i>		-60	-35	-35	0
structureel		360	-2.269	-2.647	-2.682
Totaal 1e begrotingswijziging		-	-	-	-
FMP na 1e begrotingswijziging (structureel)		300	-2.304	-2.682	-2.682
Begrotingswijzigingen 2026 (excl 1e wijz)		-169	-168	-62	-62
Effect VJN 2026		-70	-45	-44	-44
FMP na VJN 2026		61	-2.517	-2.788	-2.787
1. Besluitvorming tot Kadernota					
1.1 Coalitieakkoord (extra wethouder)		-126	-126	-126	-126
1.2 Museumpark Orientalis		-265	-265	-265	-133
1.3 Mallemolen		548	542	536	536
FMP tot Kadernota 2027		218	-2.367	-2.643	-2.509
2. Onontkoombare ontwikkelingen					
2.1. Loonkostenontwikkeling	Programma				
	Alle programma's	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
2.2. Inflatie prijsstijgingen	Alle programma's	-2.761	-2.761	-2.761	-2.761
2.3. Inflatie inkomsten	Alle programma's	1.331	1.331	1.331	1.331
2.4. Voorlopig effect voorjaarsnota 2026 Rijk Algemene mutaties	Programma 4	1.910	1.781	1.717	1.700
2.5. Stelpost compensatie Hervormingsagenda Jeugd	Programma 1	1.000	1.000	1.000	1.000
2.6. Bijstelling MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) 2026-2029	Alle programma's	-18	-60	-84	-91
2.7. Stelpost indexering lopende kredieten en geopolitieke ontwikkelingen	Alle programma's	-754	-774	-784	-788
3. Mutatie bijdrage Gemeenschappelijke regelingen					
3.1. GGD Gelderland Zuid	Programma 1	-252	-260	-268	-277
3.2. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)	Programma 4	-299	-488	-565	-634
3.3. Milieusamenwerking en Afvalverwerking Regio Nijmegen (MARN)	Programma 2	0	0	0	0
3.4. Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)	Programma 2	-144	-144	-144	-144
3.5. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR)	Programma 3	-193	-193	-193	-193
3.6. Bedrijfsvoeringsorganisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	Programma 1	-135	-234	-341	-444
3.7. Munitax/ Belastingssamenwerking Rivierenland (BSR)	Programma 4	600	577	560	539
Totaal onontkoombare ontwikkelingen		-774	-1.284	-1.592	-1.820
FMP na onontkoombare ontwikkelingen		-557	-3.651	-4.235	-4.330

		Bedragen x € 1.000			
		2027	2028	2029	2030
4. Financiële ontwikkelingen					
	Programma				
4.1. Kosten Jeugdzorg	Programma 1	-500	-500	-500	-500
4.2. Lange Termijn Oekraïne	Programma 1 en 3	pm	pm	pm	pm
4.3. Forte Welzijn	Programma 1, 2 en 3	-145	-149	-153	-158
4.4. Project School op de Horst	Programma 1	0	-20	-20	-20
4.5. Uitwerking omgevingswet	Programma 2	-150	-150	-100	-100
4.6. Accommodatiebeleid - dorpsuizen	Programma 2	-70	0	0	0
4.7. Dorpshuis De Sprong Ooij	Programma 2	pm	pm	pm	pm
4.8. Kulturhus Beek	Programma 2	pm	pm	pm	pm
4.9. ICT budget	Programma 4	-135	-135	-135	-135
5. Formatie					
5.1. Team Inkomen & Participatie	Programma 1 en 3	-155	-105	-105	-105
5.2. Team Kwaliteit en Ondersteuning	Programma 1 en 3	-102	-102	-102	-102
5.3. Team Beheer openbare ruimte	Programma 2	0	0	0	0
5.4. Team Ruimtelijke ontwikkeling	Programma 2	0	0	0	0
5.5. Team Maatschappelijke ontwikkeling	Programma 1	-27	-27	-27	-27
5.6. Team Informatie	Programma 4	-182	-182	-182	-182
5.7. Juridische Zaken APV en Handhaving	Programma 4	-107	-107	-107	-107
5.8. Team CCB/Burgerzaken	Programma 4	-41	-41	0	0
Totaal financiële ontwikkelingen en formatie		-1.614	-1.518	-1.431	-1.436
FMP na besluitvorming Kadernota 2027		-2.170	-5.168	-5.666	-5.766
6. Dekking					
6.1. Inzet reserve verwachte begrotingstekorten		1.700	1.700	1.700	1.700
6.2. Verlengen afschrijvingstermijnen	Programma 4	500	500	500	500
Totaal aan dekking		2.200	2.200	2.200	2.200
FMP met dekkingsopties		30	-2.968	-3.466	-3.566

Dit meerjarenperspectief laat (FMP na besluitvorming Kadernota 2027) forse tekorten (€ 5 miljoen en oplopend naar € 5,8 miljoen) zien vanaf 2028. De financiële vooruitzichten zijn niet positief op de langere termijn. We zien een afname van de algemene uitkering (vanaf 2028) en we hebben te maken met prijsstijgingen. We moeten ons er van bewust zijn dat de tekorten vanaf 2028 verder oplopen. Dit komt onder andere door toekomstige investeringen (met een wettelijk verplicht karakter) zoals het integraal huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Ook hebben we nog enkele p.m. posten in het FMP staan.

In het FMP houden we rekening met de volgende uitgangspunten:

1. Loonkostenontwikkeling en inflatie

Op basis van de CAO Gemeenten verhogen we de salarissen per 1 januari 2027 met 1,6%. In de begroting 2027 hanteren we het algemene loonindexcijfer volgens het Centraal Planbureau (4,2%). Dit komt neer op een bedrag van € 1.060.000 vanaf 2027 (FMP 2.1).

Het inflatiepercentage voor 2027 baseren we op de cijfers in het CEP 2026 van het Centraal Planbureau. Deze cijfers zijn in maart 2026 gepubliceerd. Hierop baseert het Rijk doorgaans ook de cijfers in de meicirculaire.

We nemen een stelpost op voor de inflatie prijzen van € 2.761.000 (FMP 2.2). We gaan uit van hogere inkomsten van € 1.331.000 (FMP 2.3). Voor nadere informatie verwijzen wij naar de "Financiële kaders".

2. Bijdrage gemeenschappelijke regelingen

Indexering is conform BRN-norm (zie financiële kaders). De effecten op onze meerjarenbegroting hebben we verwerkt in het FMP (3.1 t/m 3.6). Dit hebben we gedaan op basis van de ontwerpbegrotingen van de Gemeenschappelijke Regelingen (GR).

3. Ontwikkeling algemene uitkering

De algemene uitkering is gebaseerd op de decembercirculaire 2025. De meicirculaire 2026, begin juni beschikbaar, hebben we nog niet kunnen verwerken. De kadernota wordt in de periode maart tot en met mei opgesteld. Alle effecten uit de voorjaarsnota 2026 worden definitief verwerkt in deze meicirculaire. Op basis van de voorjaarsnota 2026 van het Rijk hebben we wel een voorlopig effect verwerkt in het FMP (2.4). We ontvangen een hogere uitkering vanwege indexering, maar deze compensatie is lager dan de door ons gehanteerde percentages voor loon- en prijsstijgingen (zie 1. Loonkostenontwikkeling en inflatie).

4. MeerjarenInvesteringsPlan 2027-2030 (MIP)

Op dit moment zijn de calculaties voor het MIP 2027-2030 nog niet gereed. Er zijn hogere prijsstijgingen dan waarmee we in de berekening van de inflatie rekening hebben gehouden. Voor bestaande kredieten hanteren we op dit moment een aanvullende indexatie van 2,2%, maar het effect op nieuwe investeringen kunnen we nog niet inschatten. In deze kadernota zijn we uitgegaan van 2,2% hogere kapitaallasten ten opzichte van het MIP 2026-2029. Dit is verwerkt in het FMP (2.6).

Het definitieve MIP 2027-2030 en het effect op de meerjarenbegroting leveren we op bij de begroting 2027.

5. Indexering lopende kredieten en geopolitieke ontwikkelingen

Om te borgen dat de beschikbare kredieten voor civieltechnische werken ook op de langere termijn toereikend blijven, willen wij de indexering van lopende kredieten structureel toepassen op basis van de juiste prijsindex. Voor civiele werken is dit de GWW-index (Grond-, Weg- en Waterbouw) van het CBS, omdat deze direct aansluit bij de kostenontwikkeling binnen dit werkveld.

Indexering op basis van de algemene uitkering via de meicirculaire sluit daarbij onvoldoende aan. In de praktijk ligt de indexatie in de meicirculaire lager dan de CBS GWW-index. Daardoor worden de specifieke prijsstijgingen binnen de civieltechnische sector door de Rijksoverheid onvoldoende gecompenseerd.

Onder reguliere omstandigheden is het structureel indexeren van lopende kredieten doorgaans voldoende om deze toereikend te houden. Door de huidige geopolitieke ontwikkelingen staat dit uitgangspunt echter onder toenemende druk.

Deze ontwikkelingen hebben zowel op korte als lange termijn gevolgen voor de kosten van materieelinzet, materialen en producten. Bij werken in de openbare ruimte, waar vaak sprake is van grote hoeveelheden, kunnen prijsstijgingen zich vertalen in aanzienlijke meerkosten. Dit vergroot het risico dat lopende kredieten, ondanks indexering, alsnog onvoldoende blijken en leidt tot financiële tekorten binnen projecten.

Ondanks de al opgenomen indexatie van 2,2% voor bestaande projecten (FMP 2.6) en gemiddeld 3,7% voor overige kosten (FMP 2.2), blijft sprake van onzekerheid rondom de toekomstige prijs- en loonontwikkeling. Om het mogelijke financiële effect hiervan zichtbaar te maken in het meerjarenperspectief, is in deze kadernota een aanvullende stelpost voor prijsstijgingen opgenomen. De omvang hiervan (1% opslag) betreft een voorlopige inschatting, gebaseerd op het huidige beeld (3 tot 5%). Bij de begroting 2027 wordt dit nader geactualiseerd. Dit bedrag is opgenomen in het FMP (2.7).

6. Formatie

We zijn ons ervan bewust dat de gemeentelijke organisatie niet onbeperkt kan blijven groeien. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met extra taken vanuit het Rijk en toenemende verwachtingen ten aanzien van onze dienstverlening. Daarom is kritisch beoordeeld welke uitbreiding van de formatie daadwerkelijk noodzakelijk is. Daarbij is eerst gekeken naar mogelijkheden binnen de bestaande organisatie. Ondanks deze terughoudende benadering vragen de huidige en nieuwe opgaven veel van onze ambtelijke organisatie, waardoor een gerichte uitbreiding onvermijdelijk is. We blijven kritisch op de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie de komende jaren.

7. Inzet algemene reserves

Bij het opstellen van deze kadernota kiezen we er voor om eventuele verwachte tekorten in eerste instantie op te vangen vanuit de beschikbare reserves. We gaan bewust niet direct over tot belastingverhogingen of bezuinigingen. Daarbij erkennen we dat er onzekerheden bestaan, met name rondom de ontwikkeling van de algemene uitkering vanuit het Rijk. Die onzekerheid vormt voor ons echter geen aanleiding om nu al maatregelen te nemen die direct gevolgen hebben voor inwoners, organisaties of het voorzieningenniveau. De ervaringen van de afgelopen jaren laten zien dat financiële ontwikkelingen gedurende het jaar vaak gunstiger uitpakken dan vooraf geraamd, onder meer door onderuitputting van budgetten en incidentele meevallers vanuit het Rijk. Daarom achten wij het op dit moment verantwoord om de beschikbare reserves in te zetten en eventuele aanvullende maatregelen pas te overwegen wanneer daar daadwerkelijk aanleiding toe bestaat.

De reserve verwachte begrotingstekorten bedraagt eind 2025 ongeveer € 12 miljoen. Hiervan zetten we vanaf 2027 jaarlijks een deel in om de tekorten te dekken (zie FMP 6.1).

8. Begrotingsadvies VNG

We nemen een stelpost op voor de verwachte compensatie door het Rijk voor de kostenontwikkeling binnen de jeugdzorg (FMP 2.5). Hoewel de omvang en het moment van beschikbaarstelling van deze middelen nog niet volledig zeker zijn, bestaat op basis van landelijke afspraken tussen het Rijk en gemeenten een reële verwachting dat aanvullende middelen beschikbaar komen. Ook de VNG adviseert gemeenten om deze verwachte compensatie zichtbaar te maken in de meerjarenraming.

Met het opnemen van deze stelpost wordt aangesloten bij de meest actuele inzichten en landelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd erkennen wij de bestaande onzekerheid. De stelpost zal daarom de komende jaren actief worden gemonitord en, zodra nadere besluitvorming vanuit het Rijk beschikbaar is, worden geactualiseerd in de financiële ramingen.

Programma Mens en Samenleving

Binnen het programma Mens en Samenleving werken we aan verschillende ambities op het gebied van zorg en welzijn. In dit programma draait het vooral om onze ambitie om een zorgzame gemeente te willen zijn.

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2026-2030 “Vol vertrouwen vooruit!” zijn de volgende hoofdlijnen opgenomen:

- Fysieke en mentale gezondheid: niets is belangrijker
- Toegankelijke zorg: laagdrempelig en toereikend
- Onderwijs, jeugd en ontwikkeling: de basis gelegd
- Asiel en opvang: verantwoordelijkheid en zorgvuldigheid

Een groot deel van de plannen kunnen we vermoedelijk budgetneutraal uitvoeren. Een klein deel van de plannen gaat vermoedelijk leiden tot een uitzetting van de begroting. De plannen uit het coalitieakkoord moeten we zowel inhoudelijk als financieel nog uitwerken. Deze plannen zijn om deze reden nog niet in deze kadernota verwerkt.

Financiële ontwikkelingen en trends

Sociaal domein (Jeugd)

In de meerjarenbegroting 2026-2029 zijn de kosten voor jeugdzorg begroot op € 11,6 miljoen. Voor 2025 was (primair) € 11,2 miljoen begroot en uiteindelijk € 12,9 werkelijk besteed. We zien in 2026 ook al dat de kosten hoger uitvallen dan begroot. In deze kadernota willen we voor 2027 alvast een winstwaarschuwing afgeven.

De kostenstijging voor de jeugdzorg is een landelijke trend. Dit komt door meer ingewikkelde hulpvragen als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen. Individuele gemeenten hebben hier weinig invloed op. Er zijn ook andere oorzaken, zoals loonkostenstijgingen van zorgpersoneel. Vanwege woningtekort kunnen jongeren in instellingen niet uitstromen uit deze dure vorm van jeugdhulp. Ook kunnen mensen die willen scheiden niet uit elkaar, waardoor er steeds meer vechtscheidingen zijn met meer jeugdhulp voor de kinderen tot gevolg. Tot slot is er sprake van forse tariefstijgingen voor de zware jeugdhulp.

In de afgelopen jaren hebben we (samen met alle gemeenten en jeugdzorgaanbieders in Gelderland) ingezet op ombouw van grote instellingsterreinen naar kleinschalige woonvoorzieningen. We zijn daar trots op, want dit is veel beter voor de jeugdigen, maar het kost veel meer geld (ombouw van vastgoed en meer personeel nodig).

Met de interventies vanuit het Lokaal Programma Jeugd en meer inzet in een stevig lokaal team verwachten we nog steeds een demping van de stijging van de inzet en kosten van jeugdzorg. Ondanks deze inzet verwachten we dat de budgetten voor 2027 niet toereikend zijn. Dit is in lijn met de landelijke trend. Tegelijk weten we dat het moeilijk is om grip te krijgen op de kosten van jeugdzorg.

Daarom houden we vanaf 2027 rekening met een extra stijging van de uitgaven van € 500.000. Dit is verwerkt in het FMP (4.1). Het effect van tariefstijgingen (ook circa € 500.000) is apart opgenomen in het FMP, als onderdeel van de stelpost inflatie prijsstijgingen (FMP 2.2).

Lange termijn Oekraïne

We vangen al vanaf maart 2022 een grote groep Oekraïners op. De opvang is ingericht op kortdurend verblijf en dit is niet meer passend. Er wordt gekeken naar de lange termijn voor deze doelgroep. Daarnaast verandert de beschermde status van ontheemde Oekraïners vanaf maart 2027. Het kabinet is voornemens deze groep dan te laten instromen in normale voorzieningen (minimaregelingen, WMO, participatiewet, zorg, sociale huur). Dit gaat iets vragen van de gehele gemeentelijke organisatie.

Het is (nog) niet bekend hoe de financiën voor gemeenten er uit ziet rondom de nieuwe situatie. De afgelopen jaren heeft dit niet geleid tot tekorten. We zijn hierbij afhankelijk van de Rijksoverheid. Daarom nemen we dit vanaf 2027 als p.m. post op in het FMP (4.2).

Forte Welzijn

De afgelopen periode zijn er verschillende tijdelijke subsidies verstrekt aan Forte Welzijn. Drie tijdelijke opdrachten willen we structureel beleggen bij Forte en borgen in de gemeentelijke begroting 2027-2030. De afgelopen periode zijn deze opdrachten gedekt uit tijdelijke budgetten. De jaarlijkse kosten bedragen € 167.357, maar zijn voor € 22.800 gedekt uit Rijksmiddelen. Het effect op de begroting is € 144.557. Dit is verwerkt in het FMP (4.3)

Het gaat om de volgende opdrachten:

Kwartiermaker Zorgzame Buurt Dekkerswald

Op 9 december ondertekende de gemeente Berg en Dal en ZZG Zorggroep de anterieure overeenkomst voor de realisatie van 395 woningen. De realisatie is in samenwerking met woningcorporatie Oosterpoort en Van de Klok. Dekkerswald is in ontwikkeling naar een zorgzame woonbuurt: een plek waar bewoners naar elkaar omkijken en samen wonen in een natuurrijke omgeving. De betrokken partijen geven aan dat inzet van de kwartiermaker in ieder geval nog tot en met 2030 nodig is om te komen tot een duurzame ontwikkeling van Dekkerswald tot zorgzame woonbuurt. De kwartiermaker speelt een belangrijke rol in verbinding tussen partijen en inwoners en het goed organiseren van het gemeenschappelijk eigenaarschap.

Naast de inzet van een kwartiermaker (die betalen wij) zijn er ook andere kosten om een zorgzame buurt mogelijk te maken. Denk bijvoorbeeld aan het beschikbaar stellen van ontmoetingsruimtes. De kapel, die nu veel wordt gebruikt, is eigendom van ZZG en de kosten daarvan komen voor rekening van ZZG. Daarom vinden wij het redelijk om de kosten van de kwartiermaker voor onze rekening te nemen. Overigens wordt het opbouwwerk (de kwartiermaker is een opbouwwerker) ook in onze andere kernen door de gemeente gefinancierd.

Ouderenwerker

Gezien de sterke vergrijzing en de positieve ervaringen uit de pilot (vanaf 2024) is het wenselijk om vanaf 2027 structureel een sociaal werker ouderen in te zetten voor 8 uur per week. De ouderenwerker biedt preventieve ondersteuning en werkt samen met lokale partners. Deze partners organiseren activiteiten voor langer zelfstandig thuis wonen en vitaal ouder worden. De omvang is bewust beperkt gehouden, zodat de inzet aanvullend is op bestaand sociaal werk en de focus blijft liggen op preventie en lichte ondersteuning, niet op zware individuele trajecten.

Verenigingsondersteuner Cultuur

Op dit moment draait een pilot met de verenigingsondersteuner cultuur. De opdracht voor de ondersteuner is het versterken van lokaal cultureel veld, door een verbindende rol te vervullen tussen verenigingen, scholen, culturele instellingen en gemeente.

We zijn zeer tevreden over de eerste resultaten en stellen voor om de huidige inzet (15 uur per week) structureel te maken. Dit is inclusief inzet Sjors Creatief.

Projecten in ontwikkeling

School op de Horst (IHP)

De realisatie valt hoger uit dan waar rekening mee is gehouden bij het opstellen van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) begin 2025. De kapitaallasten zijn dus te laag opgenomen in de meerjarenbegroting 2026-2029. De uitvoeringskosten aanleg sportvelden vallen ongeveer € 500.000 hoger uit. Dit vraagt om ophoging van het krediet en levert vanaf 2028 € 20.000 hogere kapitaallasten op. Dit is verwerkt in het FMP (4.4).

De realisatie van de school valt naar verwachting ook hoger uit. We nemen hier nu geen bedrag voor op, omdat nog onzeker is hoeveel de extra kapitaallasten bedragen.

Formatie

Team Inkomen & Participatie

Wet Inburgering

Elk jaar bepaalt het rijk hoeveel statushouders wij moeten huisvesten. Aan deze taakstelling hebben wij voldaan, maar dat betekent wel dat we steeds meer statushouders moeten begeleiden. Dat doen we niet alleen op het gebied van de inburgering, maar op alle leefgebieden. Bij de thematafels over het ravijnjaar heeft u aangegeven dat u kwetsbare inwoners niet los wilt laten. Om dit waar te maken is extra capaciteit nodig. Dat is niet alleen belangrijk voor onze nieuwkomers, maar ook voor het draagvlak in onze samenleving. Na het intensieve inburgeringstraject willen we hen zo snel mogelijk laten meedoen. Het liefst door hen te begeleiden naar werk, maar anders naar vrijwilligerswerk.

Daarom is ook in 2027 extra inzet nodig voor de uitvoering van de Wet Inburgering. De groep inburgeringsplichtigen blijft groot en vraagt intensieve begeleiding. Dit komt onder meer door de omvang van de instroom én de complexiteit van de doelgroep. Daarnaast zijn we verplicht om Z-route kandidaten te ondersteunen bij het realiseren van 800 uur participatie, wat veel tijd en afstemming vraagt.

De structurele werkdruk blijft hierdoor hoog. Door onze inzet te continueren en structureel te maken, kunnen we de kwaliteit van begeleiding waarborgen en voldoen aan onze wettelijke verplichtingen. Daarvoor is een consulent statushouders nodig (36 uur). De extra last op de begroting 2027 bedraagt € 94.352. Dit is verwerkt in het FMP (5.1). Zolang we vanuit de SPUK Inburgering voldoende middelen ontvangen, zetten we deze in om extra formatie-uitbreiding te dekken.

Team Kwaliteit en Ondersteuning

Aanspreekpunt aanpak zorgfraude

We hebben regionaal afspraken gemaakt voor een gezamenlijke en gecoördineerde zorgfraude aanpak. Hiervoor willen we een aanspreekpunt aanwijzen (4 uur). Binnen deze uren kan de betreffende medewerker acties (verder) oppakken, vanuit het implementatietraject. Uit de regionale werkgroepen is gebleken dat lokaal ook initiatieven worden uitgevoerd om meer grip te krijgen op de kwaliteit en rechtmatigheid van jeugdhulp en ondersteuning. Deze initiatieven krijgen nog onvoldoende podium binnen de huidige overlegstructuur in de regio. Daarnaast is de verwachting dat met de implementatie van de maatregelen meer signalen worden gedeeld. Ten aanzien van de maatwerkovereenkomsten en pgb's zijn we als gemeente aan zet zijn om deze op te pakken. De structurele extra last op de personeelsbegroting bedraagt € 11.000, maar dekken we uit het reguliere (advies)budget voor de aanpak zorgfraude. Dit is dus geen extra last, maar wel een uitbreiding van de formatie met 4 uur (FMP 5.2).

Team Maatschappelijke Ontwikkeling

Coördinerend locatieleider

Deze functie voeren we op dit moment al naar tevredenheid uit voor 16 uur door een medewerker (in vaste dienst) bij team Juridische Zaken. Voor de reguliere taken bij Juridische Zaken van deze medewerker huren we nu vervanging in.

De huidige 16 uur zijn structureel te weinig voor het realiseren van deze taak. Met een functie van 28 uur brengen we de functie concreet onder binnen Team Maatschappelijke Ontwikkeling. Doen we dit niet, dan moeten we voor zowel de functie van locatieleider als het aanstaande project Lange Termijn Oekraïne op zoek naar een inhuurkracht.

Deze formatie-uitbreiding (0,78 FTE) heeft in de jaren 2026-2030 géén financieel effect. De uren worden gedekt uit de Oekraïne middelen (incidentele middelen vanuit het Rijk). Voor de komende vijf jaar kunnen we de dekking garanderen maar daarna is het onzeker. Vanaf 2031, wanneer de Oekraïne gelden mogelijk wegvallen, moeten we de salariskosten (ongeveer € 100.000) opnemen in de begroting. Als de Oekraïne middelen nog wel beschikbaar zijn, zetten wij deze onder andere hiervoor in. Daarnaast is het niet zeker of de functie op dat moment nog noodzakelijk is, dan wel een alternatieve functie beschikbaar is.

Beheerder Wegwijzer

De website Wegwijzer is een website met informatie en activiteiten voor en door inwoners. Daarbij maken we gebruik van activiteiten in het voorliggend veld (daar is geen indicatie voor nodig) om de druk op de reguliere zorg te verminderen. De website wordt nu ook veel gebruikt door de medewerkers van het Sociaal Team en Team Inkomen en Participatie, medewerkers van Forte Welzijn en door de huisartsen om door te verwijzen naar het voorliggend veld. Het is daarmee een belangrijke tool geworden om meer te verwijzen naar oplossingen buiten zorg om.

Het is van belang dat de website actueel blijft. Daarvoor is een beheerder (16 uur) nodig. In 2026 is deze functie incidenteel gefinancierd uit IZA middelen. Vanaf 2027 willen we dit structureel maken. De structurele extra last op de begroting bedraagt € 26.650. Dit is verwerkt in het FMP (5.5).

Programma Leefomgeving, Duurzaamheid en Mobiliteit

De ambities binnen het programma Leefomgeving, Duurzaamheid en Mobiliteit zijn gericht op de kwaliteit van het landschap, gezonde en veilige leefomgeving, bodem, water en lucht.

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2026-2030 “Vol vertrouwen vooruit!” zijn de volgende hoofdlijnen opgenomen:

- Wonen: ontzettend belangrijk
- Landschap en leefomgeving: beschermen wat ons onderscheidt
- Gemeenschapsvoorzieningen:
 - Dorpshuizen: onmisbare ontmoetingspunten in alle kernen
 - Mallemolen: cultureel ontmoetingspunt in Groesbeek
 - Sportparken: basis voor buitensport
 - Sporthal Ooij: een aanwinst in de polder
 - Zwembad Groesbeek: voorziening met maatschappelijke én toeristische waarde
 - Sint Cecilia: daar zit muziek in
- Cultuur en erfgoed: kostbaar en belangrijk
- Mobiliteit: veiligheid voor iedereen
- Duurzaamheid: ambitieus en haalbaar

Een groot deel van de plannen kunnen we vermoedelijk budgetneutraal uitvoeren. Een klein deel van de plannen gaat vermoedelijk leiden tot een uitzetting van de begroting. De plannen uit het coalitieakkoord moeten we zowel inhoudelijk als financieel nog uitwerken. Deze plannen zijn om deze reden nog niet in deze kadernota verwerkt.

Inhoudelijke ontwikkelingen en trends

Klimaatneutraal 2050

In het derde kwartaal van 2026 bieden we het uitvoeringsplan Klimaatneutraal 2050 aan de raad aan. Hierin beschrijven we welke acties we op de 6 deelthema's uitvoeren in de komende vijf jaar. Als onderdeel van dit plan is een voorstel tot formatie-uitbreiding gevoegd welke gefinancierd wordt door middelen vanuit het Rijk.

In 2050 willen we als gemeente klimaatneutraal zijn. Eén van de deelthema's onder klimaatneutraal is klimaatbestendig Berg en Dal. We willen onze gemeente dusdanig inrichten dat we bestand zijn tegen weersextremen en de veranderingen in het klimaat. Dit sluit aan bij de landelijke afspraken die zijn gemaakt vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) om Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. We zijn bezig met het opstellen van een beleidskader om een klimaatbestendige inrichting te kunnen waarborgen bij nieuwe plannen in de openbare ruimte. Hiermee zorgen we er voor dat een ontwikkeling nu en in de toekomst bestand is tegen wateroverlast, hitte en verdroging.

Ruimtedruk en energietransitie

De ruimtedruk in de openbare ruimte neemt steeds meer toe. Dit geldt zowel bovengronds als ondergronds. Duurzaamheidsambities, zoals de energietransitie, en klimaatadaptatie kosten meer ruimte.

De energietransitie vraagt om de plaatsing van extra middenspanningsruimtes in de openbare ruimte. Het verzwaren van leidingen vraagt om extra ruimte in de ondergrond. Met

de aanleg van warmtenetten wordt nu nog niet of nauwelijks rekening gehouden, terwijl deze wel een enorm beroep doen op de ondergrondse ruimte.

Om onze kernen klimaatadaptief in te richten zodat er tijdens weersextremen, zoals hevige buien maar ook langere periodes van hitte en droogte, geen overlast ontstaat is ruimte nodig. Denk hierbij aan onder andere ruimte voor groen en/of waterberging. Het Waterschap is bezig met het ontwikkelen van nieuwe normen voor waterberging. De nieuwe norm gaat flink omhoog ten opzichte van de huidige normering. Dit betekent dat er meer ruimte voor water nodig is dan nu het geval is.

Niet alles kan op dezelfde vierkante meter, er moet geprioriteerd worden en we moeten keuzes maken.

De energietransitie draagt in belangrijke mate bij aan de toenemende ruimtedruk in de openbare ruimte, maar de gevolgen reiken verder dan alleen fysieke ruimteclaims. De energietransitie heeft een aanzienlijke impact op de doorlooptijd, planbaarheid en uitvoerbaarheid van projecten.

Netbeheerder Liander heeft aangegeven dat tot 2030 naar verwachting één op de drie straten in Nederland open zal gaan ten behoeve van werkzaamheden aan de ondergrondse infrastructuur. Dit onderstreept de urgentie voor gemeenten om proactief en integraal te sturen op werkzaamheden in de ondergrond.

Zonder tijdige en goede afstemming bestaat het risico dat de gemeente en Liander afzonderlijk werkzaamheden uitvoeren in dezelfde openbare ruimte, met als gevolg extra overlast, hogere kosten en inefficiënt gebruik van schaarse capaciteit. Dit vraagt om goede afstemmingstrajecten maar die zijn complex en tijdsintensief.

Wijkgericht werken

Civiele projecten in de openbare ruimte worden momenteel vaak op straat- of perceelniveau uitgevoerd. Deze werkwijze biedt overzicht, maar houdt beperkt rekening met samenhang met andere opgaven en toekomstige werkzaamheden. Steeds vaker wordt door gemeenten gekozen voor een gebiedsgerichte benadering, waarbij civiele ingrepen worden bekeken in de context van een wijk of deelgebied. Dit vergroot de integraliteit, maakt het mogelijk meekoppelkansen te benutten en helpt risico's en knelpunten eerder te signaleren.

Door civiele projecten gebiedsgericht te programmeren, ontstaat meer regie op planning, kosten en kwaliteit en wordt onnodige herhaling van werkzaamheden in de openbare ruimte voorkomen.

Deze manier van werken vraagt echter om extra inzet aan de voorkant, doordat afstemming, analyse en voorbereiding meer tijd vergen dan bij een straatgerichte aanpak.

Financiële ontwikkelingen en trends

Uitwerken omgevingswet

Omgevingsplan

We hebben tot 1 januari 2032 de tijd om een volwaardig omgevingsplan Berg en Dal op te stellen. In 2026 stelt de gemeenteraad hiervoor een transitieplan vast. Vanuit het Rijk zijn in het verleden middelen beschikbaar gesteld om de gemeente te ondersteunen in de transitiefase. Deze middelen kunnen (deels) voorzien in de benodigde kosten.

Om te komen tot het volwaardige omgevingsplan moeten wij externe partijen inhuren. Er zijn weinig partijen die de expertise hebben. Daarnaast is ook bij deze partijen sprake van personeelsschaarste. Dit kan leiden tot hogere tarieven. De structurele extra last op de begroting bedraagt € 100.000. Dit is verwerkt in het FMP (4.5).

Dorps- en gebiedsprogramma's

In 2025 is de omgevingsvisie vastgesteld. Daarin staat dat we deze willen uitwerken in dorps- en gebiedsprogramma's. We hebben de gemeente onderverdeeld in drie delen: Ooijpolder, Stuwwal Noord en Groesbeek en omgeving. Voor Stuwwal Noord stellen we in

2026 een dorps- en gebiedsprogramma vast. In 2027 is de Ooijpolder aan de beurt en in 2028 Groesbeek en omgeving. Hiervoor is in 2027 en 2028 € 50.000 nodig. Dit is verwerkt in het FMP (4.5).

Dorpshuizen

In het accommodatiebeleid is vastgesteld dat in iedere kern een dorpshuis behouden blijft als ontmoetingsplek. Tegelijkertijd staan de besturen van dorpshuizen onder toenemende druk. Uit gesprekken blijkt dat met name de volgende knelpunten spelen:

- Toenemende onderhouds- en verduurzamingsopgave.
- Kwetsbare exploitaties.
- Moeite met het vinden van voldoende (deskundige) vrijwilligers.
- Toenemende afhankelijkheid van incidentele gemeentelijke steun.

Hierdoor staat de continuïteit en toekomstbestendigheid van dorpshuizen onder druk. De huidige werkwijze is niet langer houdbaar. Zonder ingrijpen leidt dit tot:

- Toenemende financiële risico's voor de gemeente.
- Ad hoc besluitvorming.
- Mogelijk wegvallen van dorpshuizen in onze dorpen.

Daarom is het noodzakelijk om onderhoud, verduurzaming en exploitatie dorpshuizen – en de financiële onderbouwing daarvan – te professionaliseren. Hoe we dit het beste kunnen doen, onderzoeken we in 2027 graag samen met de besturen van de dorpshuizen.

Voor het onderzoek is in 2027 incidenteel een budget van € 70.000 nodig. Dit is verwerkt in het FMP (4.6). Afhankelijk van de uitkomsten en politieke besluitvorming hierover, is het optioneel om hiervoor structureel budget in onze begroting op te nemen.

Financiële contouren DAR

De Dar N.V. voert in onze gemeente de afvalinzameling uit. Wij zijn met de deelnemende gemeentes zowel aandeelhouder als opdrachtgever van Dar.

In 2025 en 2026 heeft bij Dar een proces plaatsgevonden voor het opnieuw doorrekenen van de financiële contouren. Dit heeft gevolgen (€ 81.200 per jaar) voor de tarieven in de DVO van Dar. We rekenen dit door in de afvalstoffenheffing en heeft daardoor geen effect op het resultaat van de gemeente. Het tarief voor inwoners en bedrijven stijgt hierdoor wel licht.

Projecten in ontwikkeling

Mallemolen

Het project revitalisering Mallemolen is niet binnen de opdracht van de raad uitvoerbaar gebleken. Hierdoor ontstaat op dit moment een vrijval aan kapitaallasten van € 547.705 (vanaf 2027). Dit is verwerkt in het FMP (1.3).

Dorpshuis De Sprong Ooij

Na jaren van achterstallig onderhoud is dorps huis De Sprong (1953, uitbouw 2013) toe aan een levensloop verlengende renovatie. Deze renovatie is noodzakelijk om het gebouw voor de komende 20 tot 30 jaar veilig, functioneel en toekomstbestendig te kunnen blijven gebruiken.

De renovatie bestaat uit drie samenhangende onderdelen:

- Technisch herstel: herstel en vervanging van onder andere constructieve onderdelen en installaties, zodat het gebouw weer veilig en betrouwbaar functioneert;
- Verduurzaming: maatregelen zoals isolatie en zonnepanelen om het energieverbruik en de energielasten te verlagen;

- Functionele aanpassingen: aanpassingen gericht op flexibiliteit in gebruik en toegankelijkheid, zodat het gebouw beter aansluit bij de huidige en toekomstige behoeften van gebruikers.

Met deze ingrepen verbeteren we ook de exploitatie van het dorpshuis, onder andere door lagere onderhouds- en energielasten en een betere verhuurbaarheid.

Het nieuwe bestuur van Dorpshuis De Sprong, dat sinds 2025 actief is, bevindt zich momenteel in een kwetsbare positie. Het bestuur heeft aangegeven niet in staat te zijn om de voorgenomen renovatie zelfstandig te initiëren en te begeleiden.

Op dit moment zijn de totale kosten van de renovatie nog niet volledig inzichtelijk. Voor het onderdeel verduurzaming is een investering van € 710.000 benodigd, waarvoor inmiddels een DUMAVA-subsidie van € 283.000 is toegekend. Voor de overige onderdelen voeren we momenteel nadere onderzoeken en berekeningen uit om tot een volledig en onderbouwd kostenbeeld te komen. Hierover moet nog worden besloten en daarom hebben we dit extra bedrag nog niet verwerkt in het FMP (4.7).

Kulturhus Beek

Voor dorpshuizen waarvan de gemeente eigenaar is, voeren wij het groot onderhoud en de verduurzaming zelf uit. Voor dorpshuizen in eigendom van derden ondersteunen wij de betreffende stichtingsbesturen met subsidies en kennis.

Kulturhus Beek (2006, verbouwing 2017) wijkt af van deze systematiek. Het pand is in eigendom van een stichting, met een eigendomsverdeling van 77% (stichting, gemeente staat garant), 10% (Oosterpoort) en 13% (Kalorama). Tot op heden heeft de stichting zelfstandig zorggedragen voor onderhoud en verduurzaming, zonder gemeentelijke subsidie.

De luchtbehandelingsinstallatie van Kulturhus Beek verkeert in een kritische staat. Na jaren van frequente en kostbare reparaties is vervanging noodzakelijk geworden, mede doordat reserveonderdelen niet meer beschikbaar zijn. Dit moment biedt tevens een logische kans om aanvullende duurzaamheidsmaatregelen te treffen, zoals dakisolatie en de plaatsing van zonnepanelen. Hoewel inmiddels DUMAVA-subsidie is toegekend en aanvullende subsidiekansen worden verkend, resteert – na inzet van eigen middelen – een financieel tekort van ongeveer € 900.000.

Parallel aan de technische opgave speelt een eigendomsvraagstuk. Oosterpoort heeft formeel verzocht haar aandeel (10%) te verkopen aan de gemeente, in lijn met haar portefeuillestrategie en de Nationale Prestatieafspraken, waarbij de focus ligt op kerntaken en het afbouwen van maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed. Kalorama heeft informeel aangegeven mogelijk hetzelfde te willen doen. De verwachte kosten voor overname van deze aandelen bedragen ongeveer € 530.000.

De verduurzamingsopgave en de mogelijke eigendomsovername hangen nauw met elkaar samen en kunnen niet los van elkaar worden beschouwd:

- Financieel: In de huidige eigendomsstructuur ligt het voor de hand dat Oosterpoort en Kalorama bijdragen aan de verduurzaming naar rato van hun aandeel. Dit zou de gemeentelijke bijdrage met ongeveer € 200.000 kunnen verlagen. Afdwingbaarheid hiervan is echter beperkt omdat de gemeente geen mede-eigenaar is. Indien de gemeente de aandelen voorafgaand aan de verbouwing overneemt, ligt het voor de hand deze bijdrage te verdisconteren in de overnameprijs.
- Organisatorisch en juridisch: we onderzoeken wat de meest logische volgorde is: eerst verduurzamen of eerst eigendom verwerven. Daarbij speelt ook de vraag of het wenselijk en juridisch mogelijk is dat de gemeente meerdere rollen vervult, namelijk zowel subsidiegever als mede-eigenaar (VvE-lid).

De situatie rondom Kulturhus Beek vraagt om een integrale afweging, waarin zowel de technische noodzaak tot ingrijpen als het eigendomsvraagstuk wordt meegenomen. De uitkomst van deze afweging is bepalend voor de financiële inzet van de gemeente, de toekomstige governance en de duurzame instandhouding van het dorpshuis als ontmoetingsplek.

Hierover moet nog worden besloten en daarom hebben we dit extra bedrag nog niet verwerkt in het FMP (4.8).

Formatie

Team Beheer openbare ruimte

Projectleiding

Werkzaamheden in de openbare ruimte zijn de afgelopen jaren enorm veranderd. Op dit moment zijn we voor de projecten afhankelijk van ingehuurde projectleiders. Zij leveren goede kwaliteit, maar zijn duurder en wisselen regelmatig, waardoor overdrachtsmomenten ontstaan die inefficiënt zijn en het risico op fouten vergroten.

Met structurele capaciteit voorkomen we deze wisselingen, borgen we continuïteit en houden we grip op de doorlooptijden.

De structurele extra last op de personeelsbegroting bedraagt € 206.000, maar in de projectkosten (kredieten) is al financiële ruimte gereserveerd voor projectleiding. Per saldo nemen de kosten daardoor niet of nauwelijks toe. Dit is geen extra last, maar wel een uitbreiding van de formatie (FMP 5.3).

Team Ruimtelijke ontwikkeling

Projectleiding

Zonder extra capaciteit ontstaat een groeiend risico dat projecten stagnatie oplopen, deadlines verschuiven en bestuurlijke afspraken niet worden gehaald.

Dit vraagt om meer professionele projectregie, anders verschuift de aandacht van sturen naar 'brandjes blussen'.

Door werkdruk komt de projectbeheersing in het gedrang, staat de prioritering onder druk en neemt het risico op vertraging of fouten toe.

We kunnen minder projecten oppakken dan wenselijk.

Er ontstaat mogelijk een mismatch tussen politieke ambitie en uitvoeringskracht.

De structurele extra last op de personeelsbegroting bedraagt € 115.000, maar dekken we uit de opbrengsten van geïnde plankosten. Dit is geen extra last, maar wel een uitbreiding van de formatie (FMP 5.4).

Programma Economie, Werk & Inkomen

Binnen het programma Economie, Werk & Inkomen richten onze ambities zich op het bieden van bestaanszekerheid van onze inwoners en een goed voorzieningenniveau in alle dorpen. Uitgangspunt is dat iedereen de kans krijgt om mee te doen in onze gemeente. Daarnaast willen we een aantrekkelijke gemeente zijn voor alle inwoners én bezoekers.

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2026-2030 “Vol vertrouwen vooruit!” zijn de volgende hoofdlijnen opgenomen:

- Economie: de motor van de samenleving
- Toerisme en recreatie: belangrijk en gastvrij
- Vitale vakantieparken: een belangrijke aanvulling van toeristisch verblijven

Een groot deel van de plannen kunnen we vermoedelijk budgetneutraal uitvoeren. Een klein deel van de plannen gaat vermoedelijk leiden tot een uitzetting van de begroting. De plannen uit het coalitieakkoord moeten we zowel inhoudelijk als financieel nog uitwerken. Deze plannen zijn om deze reden nog niet in deze kadernota verwerkt.

Inhoudelijke ontwikkelingen en trends

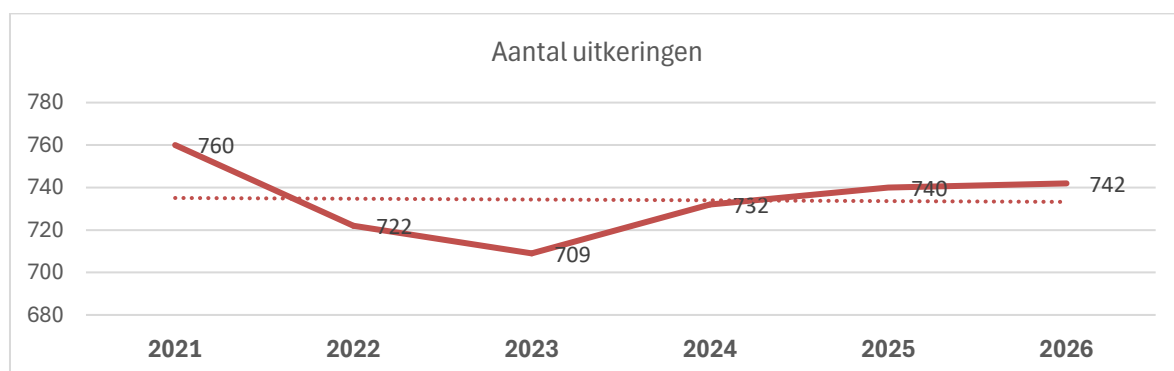
BIZ (Bedrijveninvesteringszone)

Een BIZ is een gebied (bijvoorbeeld een winkelstraat, bedrijventerrein of stadscentrum) waarin ondernemers samen investeren in de kwaliteit en aantrekkelijkheid van hun omgeving. Op dit moment hebben wij een uitvoeringsovereenkomst met Vereniging BIZ Groesbeek Centrum en Vereniging BIZ Millingen Centrum.

De overeenkomst met BIZ Millingen is vorig jaar opnieuw verlengd voor 4 jaar, tot eind 2028. De overeenkomst BIZ Groesbeek loopt eind 2026 af en willen we ook met 4 jaar verlengen, tot en met 2030. We zijn in overleg met de ondernemers in Beek of zij ook naar een BIZ willen gaan. Ze zijn nu niet georganiseerd. De gelden (10% subsidie), die we als gemeente bijdragen, zijn al voorzien in de begroting.

Uitkeringen

Het aantal bijstandsgerechtigden zien we stijgen. We verwachten dat in 2027 het bijstandsbestand licht stijgt. Dit komt voornamelijk door een toename van jongeren en statushouders die bijstand aanvragen. Dit komt mede door de sluiting van de Wajong en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Wij voldoen aan onze taakstelling voor huisvesting van statushouders. Zij ervaren vaak nog taalbarrières. Het integreren op de arbeidsmarkt brengt voor hen extra uitdagingen met zich mee.

Formatie

Team Inkomen & Participatie

Medewerker vroegsignalering

De medewerker vroegsignalering vormt sinds 2025 een belangrijke schakel tussen inwoners, het voorliggend veld en het team. Door vroeg en actief te signaleren, worden problemen sneller opgepakt en kunnen partners zoals sociaal team, zorgaanbieders en schuldhulpverlening eerder aansluiten. Dit voorkomt zwaardere trajecten en vermindert druk op het team.

De eerste ervaringen laten zien dat deze functie direct bijdraagt aan betere preventie en snellere doorverwijzing. Met de verwachte uitbreiding van signalen, zoals de CAK-lijst voor hoge zorgverzekeringsachterstanden, zal de instroom verder toenemen. Voortzetting van de functie is daarom noodzakelijk om vroegsignalering sterk en effectief in het netwerk te blijven organiseren. In 2025 en 2026 is deze functie gefinancierd uit tijdelijke Rijksmiddelen. We willen dit in 2027 met één jaar voortzetten. Hiervoor is incidenteel € 50.433 nodig. Dit is verwerkt in het FMP (5.1).

Medewerker schuldhulpverlening

Door de versterking van vroegsignalering verwachten we een toename in signalen en doorverwijzingen richting schuldhulpverlening. De inzet van vroegsignalering werkt immers preventief, maar maakt onderliggende financiële problematiek ook sneller zichtbaar. Dit leidt tot meer instroom en meer benodigde opvolging.

Daarom is het noodzakelijk om de 4 uur structureel toe te voegen om de continuïteit en kwaliteit van schuldhulpverlening te waarborgen. De structurele extra last op de begroting bedraagt € 10.484. Dit is verwerkt in het FMP (5.1).

Team Kwaliteit en Ondersteuning

Kwaliteitsmedewerker Inkomen & Participatie

We zien een toename van het aantal bijstandsgerechtigden en doorverwijzingen naar schuldhulpverlening. Ook de hierop betrekking hebbende kwaliteitswerkzaamheden nemen toe. Daar is extra formatie voor nodig; een kwaliteitsmedewerker Inkomen & Participatie (36 uur). De structurele extra last op de begroting bedraagt € 102.375. Dit is verwerkt in het FMP (5.2).

Programma Bestuur, Dienstverlening en Veiligheid

We hechten veel waarde aan goede bereikbaarheid en persoonlijk contact met inwoners. Binnen dit programma werken we eraan dat we als gemeente benaderbaar en betrouwbaar zijn, helder communiceren en onze afspraken nakomen. We bieden digitale zelfservice waar dat kan en zijn persoonlijk waar het moet. Op het gebied van veiligheid willen we werken vanuit vertrouwen, maar tegelijkertijd ook fraude aanpakken.

Coalitieakkoord

In het Coalitieakkoord 2026-2030 “Vol vertrouwen vooruit!” zijn de volgende hoofdlijnen opgenomen:

- Inwonerparticipatie: helder, consistent en betrouwbaar
- Dienstverlening en digitalisering: kansen benutten, mens centraal
- Personeel: een onmisbare schakel
- Financiën: altijd op orde en meerjarig inzichtelijk
- Berg en Dal in de regio: zichtbaar en overtuigend
- Het college: één voor allen, allen voor één

Een groot deel van de plannen kunnen we vermoedelijk budgetneutraal uitvoeren. Een klein deel van de plannen gaat vermoedelijk leiden tot een uitzetting van de begroting. De plannen uit het coalitieakkoord moeten we zowel inhoudelijk als financieel nog uitwerken. Deze plannen zijn om deze reden nog niet in deze kadernota verwerkt.

Financiële ontwikkelingen en trends

Munitax/Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)

Op 18 december 2025 heeft de gemeenteraad besloten om toe te treden tot de BSR en tot opheffing van Munitax. Dat betekent dat de uitvoering van de gemeentelijke belastingtaken per 1 januari 2027 overgaat van Munitax naar BSR. Dit levert een kostenbesparing op van € 600.000 (zie FMP 3.7). Dit is gebaseerd op de begroting 2027 van de BSR. Tijdens de overgangperiode zijn er zogenoemde achterblijvende kosten bij Munitax. Deze kosten kunnen we dekken uit de tegemoetkoming die we van BSR hiervoor ontvangen over een periode van 3 jaar.

Dienstverlening

Informatiebeveiliging en Microsoft365

Informatie en communicatietechnologie is een belangrijke motor onder onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven. We willen meer informatiebeveiliging toepassen op onze mobiele apparaten zoals een laptop, telefoon en tablet. De kosten die hiermee gemoeid zijn bedragen € 60.000 per jaar.

Het werken met Microsoft365 levert de gemeente veel efficiëntie op. Samenwerking met externe organisaties, tegelijkertijd samenwerking in bestanden, effectief online vergaderen en gegevens bewaren in een beveiligde omgeving. De kosten voor het gebruik van deze software nemen echter ook toe en daarom is een verhoging van € 75.000 van het budget noodzakelijk.

Om onze dienstverlening veilig en betrouwbaar te houden is een verhoging van € 135.000 van het budget noodzakelijk. Dit is verwerkt in het FMP (4.9).

Formatie

Team Informatie

Regionaal Informatiemanager

De gemeenten die deelnemen aan het samenwerkingsverband iRvN staan voor een gezamenlijke opgave: het organiseren van een regionale informatievoorziening op een structurele en samenhangende manier. Tot nu toe pakken de deelnemende gemeenten informatievraagstukken overwegend lokaal aan. Dat leidt tot versnippering, dubbel werk en gemiste kansen op het gebied van kwaliteit, beheer en kostenbeheersing. Daarnaast staat onze huidige informatiemanagement-capaciteit onder druk, omdat onze eigen informatievoorziening steeds groter en complexer wordt. Om dit te doorbreken, heeft het iRvN een gezamenlijke ontwikkelagenda opgesteld. De uitvoering daarvan vraagt om een gecoördineerde aanpak, waarbij de regionale informatiemanagers van de deelnemende gemeenten gezamenlijk optrekken en lokale belangen verbinden met de regionale agenda.

We willen bijdragen aan de gezamenlijke informatiemanagement-capaciteit van het iRvN, met het aanstellen van een Regionaal Informatiemanager (32 uur). De inzet hiervan is door het college in het voorstel Regionale i-samenwerking vastgesteld. De structurele extra last hiervoor op de begroting bedraagt € 91.000 per jaar. Dit is verwerkt in het FMP (5.6).

Privacy Officer

Er is behoefte aan expertise om de privacywetgeving goed te verankeren in onze dienstverlening. Dat is de primaire rol van een Privacy Officer. Als we deze functie niet invullen zullen we externe expertise moeten inhuren. Het in huis hebben en het opbouwen van eigen expertise is voordeliger en noodzakelijk omdat de vraag steeds verder toeneemt. We onderzoeken nog in hoeverre hier in samenwerking met buurgemeenten invulling aan kan worden gegeven.

De structurele extra last voor een Privacy Officer (32 uur) op de begroting bedraagt € 91.000. Dit is verwerkt in het FMP (5.6).

Team Juridische Zaken APV en Handhaving

BOA

Wij stellen voor de functie van toezichthouder (schaal 5) om te zetten naar een functie van BOA. Deze omzetting is noodzakelijk omdat een groot deel van onze kerntaken handhavingsbevoegdheden vereist waar toezichthouders niet over beschikken.

Zonder deze uitbreiding in BOA-capaciteit kunnen wij de benodigde bezetting, inclusief avond-, weekend- en evenemententaken, niet borgen. Hierdoor ontstaat een structurele achterstand in de werkvoorraad. Dit leidt tot verminderde naleving, veiligheidsrisico's en een grotere bestuurlijke en juridische kwetsbaarheid.

Voor deze functiewijziging is geen uitbreiding van de formatie benodigd, maar wel een hogere inschaling. De structurele meerkosten bedragen € 16.000 en zijn reeds verwerkt in het FMP (5.7).

Evenementencoördinator

De organisatie van evenementen is al jarenlang complex en vraagt meer structurele regie dan we nu kunnen leveren. Door gebrek aan capaciteit komen we niet toe aan het doorvoeren van verbeteringen uit evaluaties en blijft afstemming met interne en externe partners achter. Zonder uitbreiding blijft de kwaliteit kwetsbaar, ontstaan herhaalproblemen en lopen risico's voor veiligheid, planning en dienstverlening verder op. Hiervoor willen we een nieuwe functie Evenementcoördinator toevoegen aan de formatie.

De structurele extra last voor een Evenementencoördinator (32 uur) op de begroting bedraagt € 91.000. Dit is verwerkt in het FMP (5.7).

Team CCB/Burgerzaken

Medewerker digitale dienstverlening

We streven naar één loket voor inwoners en gaan onze dienstverlening verder digitaliseren en beter voor onze inwoners maken. Dit betreft onder andere de implementatie van nieuwe Djuma-webformulieren, KCS (Knowledge-Centered Service), een volledige en actuele kennisbank en de methode klantreizen. Daarnaast willen we verder met projecten zoals een inwonerportaal, digitale toegankelijkheid en WMEBV (Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer).

Vanuit het Team CCB is hiervoor in 2025 en 2026 vacatureruimte ingezet voor tijdelijke ondersteuning. We willen dit in 2027 en 2028 voortzetten met tijdelijke extra formatie. Hiervoor is gedurende twee jaar € 40.912 nodig. Dit is verwerkt in het FMP (5.8).

Overige thema's

OZB en toeristenbelasting

We verhogen de onroerende zaakbelasting (OZB) alleen als het nodig is. Dit doen we om het gewenste voorzieningenniveau en de leefbaarheid te behouden en te versterken. Een verhoging van de OZB met 10% levert € 750.000 aan extra inkomsten op en dit kan oplopen tot maximaal € 3.375.000 (45%). Dit maximale percentage (45%) is gebaseerd op de gemiddelde OZB van vergelijkbare gemeenten.

De toeristenbelasting wordt met ingang van 1 januari 2027 met 53% verhoogd. Deze verhoging was al verwerkt in de meerjarenbegroting 2026-2029. Een aanvullende verhoging (tot maximaal 120%) levert € 525.000 (67%) aan extra inkomsten op, maar deze verhoging is op dit moment nog niet toegepast.

Afschrijvingstermijnen

We hebben onderzocht of het mogelijk is om onze afschrijvingstermijnen te verlengen. We hebben gekeken naar kapitaalgoederen, waarvan het aanpassen van de afschrijvingstermijn geen gevolgen heeft voor de kosten van het onderhoud. Voor een aantal afschrijvingstermijnen is dit van toepassing. Dit betekent dat we onze kapitaallasten over meer jaren kunnen uitspreiden. Hiermee besparen we de komende jaren € 750.000. Daarvan is € 250.000 toe te rekenen aan riolering. Dit verrekenen we met de rioolheffing en heeft dus geen effect op het begrotingssaldo. Hiermee komt € 500.000 per jaar vrij in de begroting en dit hebben we verwerkt in het FMP (6.2). Bij het vaststellen van de begroting leggen we een vernieuwde financiële verordening aan de raad voor.

Financiële kaders

Voor het opstellen van de Programmabegroting 2027 hanteren we de volgende algemene financiële uitgangspunten.

Inwoners	Het aantal inwoners ramen we voor de periode 2027-2030 op 35.706 inwoners	
Indexering lonen en prijzen	Indexering lonen	4,2%
	Indexering prijzen	2,5%

Het inflatiepercentage voor 2027 baseren we op de cijfers in het CEP 2026 van het Centraal Planbureau. Deze cijfers zijn in maart 2026 gepubliceerd. Hierop baseert het rijk doorgaans ook de cijfers in de meicirculaire.

De raming voor lonen in 2027 verhogen we met 4,2% ten opzichte van 2026 en die voor prijzen met 2,5%. Voor de belastingen hanteren we het inflatiepercentage van 3,7%. Dat is gebaseerd op de verhouding dat onze uitgaven voor 70% uit loonkosten bestaan en 30% uit kosten goederen.

Voor de jaren na 2027 ramen we nu geen inflatiecorrectie. Dit doen we in de volgende jaren.

Indexering Gemeenschappelijke regelingen

In 2027 krijgen de gemeenschappelijke regelingen (GR) volgens de Begrotingsrichtlijnen regio Nijmegen (BRN) een compensatie van 4,15%. Dit is inclusief -0,59% nacalculatie over 2026. Voor de GGD, VRGZ en ODGM (t/m 2025 ODRN) geldt een afwijkende indexering van respectievelijk 4,91%, 1,05% en 4,13%. Zij passen een andere indexeringssystematiek toe. Over de jaren heen loopt dit in de pas met de BRN-richtlijnen.

Uitwerking indexering begroting

Bij de uitwerking van deze uitgangspunten naar de begroting 2027 passen we niet standaard overall een algemene inflatiecorrectie toe. Per raming maken we bij het opstellen van de begroting een realistische inschatting. We stellen de raming bij op basis van het nieuwe akkoord over de CAO voor gemeenten. We informeren u daar dan over bij de begroting.

Belastingen, heffingen en leges

Hieronder geven we per belasting, heffing of leges aan wat het uitgangspunt is voor de begroting 2027.

Omschrijving	Uitgangspunt
Onroerende zaakbelastingen (OZB)	De tarieven voor 2027 verhogen we met de inflatiecorrectie (3,7%).
BIZ-belasting	Voor de BedrijvenInvesteringsZone Belasting (BIZ) is een uitvoeringsovereenkomst aangegaan met de Vereniging BIZ Groesbeek Centrum. Deze overeenkomst loopt tot en met 2026 en wordt verlengd tot en met 2030. Ook is met Vereniging BIZ Millingen Centrum een overeenkomst tot eind 2028 gesloten. De tarieven wijzigen niet.

Omschrijving	Uitgangspunt
Toeristenbelasting	We verhogen de tarieven voor 2027 met 53%. Voor het jaar 2027 wordt het tarief € 2,50 (2026: € 1,63) per overnachting en € 1,58 (2026: € 1,03) per overnachting op een kampeerterein.
Forensenbelasting	De tarieven voor 2027 verhogen we met de inflatiecorrectie (3,7%).
Afvalstoffenheffing	Het tarief voor afvalstoffenheffing is kostendekkend.
Rioolheffing	Conform het huidige WRP (Water- en rioleringsprogramma) verhogen we de tarieven voor 2027 met 2,0% én inflatiecorrectie (3,7%). Het tarief is kostendekkend.
Rioolaansluitrecht	Het tarief voor rioolaansluitrecht is kostendekkend.
Grafrechten	De tarieven voor 2027 verhogen we met de inflatiecorrectie (3,7%).
Marktgeden	De tarieven voor 2027 verhogen we met de inflatiecorrectie (3,7%).
Leges, gebaseerd op tijdsbesteding	Deze tarieven berekenen we op basis van de uitgaven en het uurtarief voor 2027.
Leges rijbewijzen of paspoorten	Voor de leges voor rijbewijzen en paspoorten stelt het Ministerie van Binnenlandse Zaken normen en/of maximumtarieven vast. Wij brengen de door het Ministerie vastgestelde tarieven in rekening bij de aanvragers.
Leges overig	Voor de overige tarieven in de legesverordening streven we naar kostendekkende tarieven.

In de laatste raadsvergadering van 2026 komen we met een raadsvoorstel over de belastingtarieven voor 2027.

Gemeentelijke sporthallen en sportzalen

De tarieven voor 2027 voor 2 sporthallen en 2 sportzalen verhogen we met de inflatiecorrectie van 3,7%. De nieuwe indexering gaat per 1 augustus 2027 in.

Bijlagen

Raadsvoorstel

Griffiersnummer:

Onderwerp: Kadernota 2027

Datum B&W-vergadering: 9 juni 2026

Datum raadsvergadering: 9 juli 2026

Datum carrousel: nvt

Portefeuillehouder: Ria Barber

Ambtenaar: Marc Jansen

E-mailadres: M.Jansen@bergendal.nl

Zaaknummer: 5324370

Documentnummer: 5339765

Aan de gemeenteraad,

Voorstel

1. De Kadernota 2027 vast te stellen en daarmee de kaders voor het opstellen van de begroting 2027.

Inleiding

Met de Kadernota 2027 starten we met het proces van de planning en control cyclus voor het begrotingsjaar 2027. De kadernota is het beleidsdocument waarin u de hoofdlijnen en financiële kaders voor de komende jaren vaststelt.

We hebben de laatst bekende ontwikkelingen verwerkt in de Kadernota 2027. Dit zien we terug in het Financieel Meerjarenperspectief 2027-2030 (FMP). Hierbij maken we onderscheid tussen onontkoombare ontwikkelingen, financiële ontwikkelingen, formatie en dekkingsmogelijkheden.

Beoogd effect

Met het vaststellen van de Kadernota 2027 bepaalt uw raad op hoofdlijnen de koers van het gemeentelijke beleid en de financiële middelen voor de komende jaren. Deze hoofdlijnen zijn de basis voor het opstellen van de Programmabegroting 2027 en de Meerjarenbegroting 2028-2030.

Argumenten

1.1 Financiële verordening

In de "Financiële verordening Berg en Dal" is aangegeven dat het college jaarlijks een kadernota aanbiedt.

1.2 Coalitieakkoord 2026-2030

Het nieuwe college legt de focus op de voortzetting van bestaand beleid en stelt nieuw beleid op als gewijzigde omstandigheden en inzichten dit nodig maken. De focus ligt echter op uitvoering geven aan de bestaande plannen. Een groot deel van de plannen kunnen we vermoedelijk budgetneutraal uitvoeren. Een klein deel van de plannen gaat vermoedelijk leiden tot een uitzetting van de begroting. De plannen uit het coalitieakkoord moeten we zowel inhoudelijk als financieel nog uitwerken. Deze plannen zijn om deze reden nog niet in deze kadernota verwerkt. De onderwerpen in de kadernota sluiten wel aan op de doelen en resultaten die het nieuwe college heeft geformuleerd.

Kanttekening

1.1 Van kadernota tot begroting

Tussen het vaststellen van de kadernota en het opstellen van de begroting vinden nog ontwikkelingen plaats die de cijfers beïnvloeden. Zo kunnen we de meicirculaire 2026 pas verwerken nadat de kadernota aan de raad is aangeboden. Wij maken de begroting op basis van de laatste ontwikkelingen. De afwijkingen ten opzichte van deze kadernota lichten we toe.

1.2 Winstwaarschuwing pro memorie posten

We attenderen u op de pro memorie (p.m.) posten in deze kadernota, waarvan we op dit moment nog geen (financiële) inschatting kunnen maken. Deze posten werken we bij de begroting 2027 verder uit. Hierbij moeten we rekening houden met een extra verhoging van de uitgaven, waardoor we bij de begroting mogelijk andere keuzes moeten maken.

Financiële onderbouwing

1.1 Meerjarenperspectief

Het financieel meerjarenperspectief laat forse tekorten zien vanaf 2028. De financiële vooruitzichten zijn niet positief op de langere termijn. We zien een afname van de algemene uitkering (vanaf 2028) en we hebben te maken met prijsstijgingen. We moeten ons er van bewust zijn dat de tekorten vanaf 2028 verder oplopen als het Rijk niet met extra middelen komt. Als dekking hebben wij in deze kadernota gekozen voor de inzet van de algemene reserves en het verlengen van afschrijvingstermijnen. We kiezen op dit moment bewust niet voor belastingverhogingen of bezuinigingen.

1.2 Begrotingsadvies VNG

We nemen een stelpost op voor de verwachte compensatie door het Rijk voor de kostenontwikkeling binnen de jeugdzorg. Hoewel de omvang en het moment van beschikbaarstelling van deze middelen nog niet volledig zeker zijn, bestaat op basis van landelijke afspraken tussen het Rijk en gemeenten een reële verwachting dat aanvullende middelen beschikbaar komen. Ook de VNG adviseert gemeenten om deze verwachte compensatie zichtbaar te maken in de meerjarenraming.

Met het opnemen van deze stelpost wordt aangesloten bij de meest actuele inzichten en landelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd erkennen wij de bestaande onzekerheid. De stelpost zal daarom de komende jaren actief worden gemonitord en, zodra nadere besluitvorming vanuit het Rijk beschikbaar is, worden geactualiseerd in de financiële ramingen.

Het Financieel MeerjarenPerspectief (FMP) ziet er voor de komende jaren als volgt uit:

	Bedragen x € 1.000			
	2027	2028	2029	2030
FMP in primaire begroting 2026	300	-2.304	-2.682	-2.682
Totaal 1e begrotingswijziging	-	-	-	-
FMP na 1e begrotingswijziging	300	-2.304	-2.682	-2.682
Begrotingswijzigingen 2026 (excl 1e wijz)	-169	-168	-62	-62
Effect VJN 2026	-70	-45	-44	-44
FMP na VJN	61	-2.517	-2.788	-2.787
Besluitvorming tot Kadernota 2027	157	151	145	277
FMP tot Kadernota 2027	218	-2.367	-2.643	-2.509
Totaal onontkoombare ontwikkelingen	-774	-1.284	-1.592	-1.820
FMP na onontkoombare ontwikkelingen	-557	-3.651	-4.235	-4.330
Financiële ontwikkelingen en formatie	-1.614	-1.518	-1.431	-1.436
FMP na besluitvorming Kadernota 2027	-2.170	-5.168	-5.666	-5.766
Totaal aan dekking	2.200	2.200	2.200	2.200
FMP met dekkingsopties	30	-2.968	-3.466	-3.566

Communicatie

Wij stellen de Kadernota 2027 beschikbaar via de website programmavan.bergendal.nl.

Aanpak/uitvoering

Wij nemen de kaders en uitgangspunten uit deze vast te stellen kadernota mee bij het opstellen van de Begroting 2027 en de meerjarenbegroting 2028-2030.

[OBJ]

Burgemeester en wethouders,
De secretaris
Drs. H.J.G. Salemink-van der Burg

De burgemeester
mr. M. Slinkman

Bijlagen digitaal ter inzage

1. Kadernota 2027

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Berg en Dal,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 9 juni 2026.

overwegende dat:

- in de “Financiële verordening Berg en Dal” staat dat het college jaarlijks een kadernota aanbiedt;
- op basis van beleidsmatige ontwikkelingen die aansluiten op het coalitieakkoord 2026-2030 het college deze kadernota heeft opgesteld;

b e s l u i t :

1. De Kadernota 2027 vast te stellen en daarmee de kaders voor het opstellen van de begroting 2027

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Berg en Dal op 9 juli 2026,

De raadsgriffier,

De voorzitter,

